

Інтегроване об'єднання природничонаукового і методичного рівнів розглядається нами в рамках компетентнісного та діяльнісного підходів. Майбутній учитель початкових класів повинен оволодіти способами здобуття інформації про навколишній світ й через взаємодію з реальною дійсністю – лише тоді він зможе їх професійно використовувати в педагогічній діяльності, у тому числі в краєзнавчій роботі з молодшими школярами.

Успішному здійсненню краєзнавчої роботи в початковій школі сприяє використання елементів музейної педагогіки у навчально-виховному процесі початкової, зокрема музейно-педагогічних можливостей рідного міста.

Подальші дослідження мають орієнтуватися на розробку спільних краєзнавчих проектів працівників місцевих музеїв і вчителів початкової школи.

Література:

1. Вітенко Л. Застосування інноваційних технологій в музейній практиці (відео) [Електронний ресурс] / Людмила Вітенко // Фотографії старого Львова : сайт, 04.12.2015. – Режим доступу : <http://photo-lviv.in.ua/zast-in-tehn-v-muz-prakt/> (дата звернення: 10.06.2018). – Назва з екрана.
2. Кузьма-Кучер М. Місце краєзнавства в системі навчально-виховного процесу початкової школи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [visnuk – 17.pdt](#) (дата звернення: 12.07.2018). – Назва з екрану.
3. Нова українська школа [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nus.org.ua> (дата звернення: 10.06.2018). – Назва з екрана.
4. Ушинский К. Д. Избранные педагогические сочинения // Константин Дмитриевич Ушинский. – М. : Учпедгиз, 1945.

УДК 378.091.275:81'38

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО ТЕКСТУ СТУДЕНТСЬКИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Людмила Петрівна Процай,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Анотація. У статті висвітлено стилістичні особливості викладу наукових текстів, методичні рекомендації молодим ученим щодо написання курсової та магістерської роботи. Подано детальну характеристику стилю наукового дослідження: об'єктивність, чіткість,

доступність, стислість та послідовність викладу матеріалу. Пропоновано специфічну фразеологію наукового тексту, орієнтовні варіанти мовних одиниць для забезпечення наукового стилю.

Ключові слова: науково-дослідна робота, науковий стиль, норми наукового стилю, специфічні мовні одиниці наукового тексту.

Abstract. In the article the stylistic features of scientific texts as well as methodical recommendations to young scientists concerning writing of coursepaper and Master's thesis have been highlighted. A detailed description of the scientific research style, i.e. objectivity, clarity, accessibility, conciseness and consistency of the material presentation has been presented. The specific phraseology typical for the scientific papers and approximate variants of the linguistic units for providing scientific style have been proposed.

Key words: research work, scientific style, standards of scientific style, specific linguistic units of scientific text.

THE SCIENTIFIC TEXT STYLISTIC FEATURES OF STUDENTS' QUALIFICATION PAPERS

Lyudmila Petrivna Protsai

Проблема дотримання стилістичних норм у наукових текстах завжди актуальна. Особливої уваги вона набула з прийняттям Закону України Про авторське право і суміжні права (редакція від 24.04.2017р.), що стимулював активізацію процесів, пов'язаних із створенням та використанням творів науки тощо. Важливою складовою професійної підготовки, що передбачає навчання студентів методології і методики дослідження, є науково-дослідна робота студентів. Тому важливим у дослідницькій діяльності виступає озброєння майбутніх науковців технологіями і вміннями стилістичного викладу власних результатів наукових досліджень.

Проблему стилістичного викладу наукового тексту розглянено у навчально-методичних посібниках та підручниках таких учених, як Артемчук Г. І., Білуха М. Т., Гавриш Р. Л., Гончаренко С. У., Коломієць В. О., П'ятницька-Познякова І. С., Пелеха Ю. І., Пилипчук М. І., Підюшенко В. Л. та інших. Психологічні особливості творення наукового тексту викладені в методичних рекомендаціях за редакцією Андрієвської В. В.

Мета статті полягає у висвітленні стилістичних особливостей викладу наукових текстів та орієнтована на науково-дослідну роботу молодих учених і студентів.

При підготовці кваліфікаційної роботи потрібно дотримуватися наукового стилю її написання, який полягає в інтерпретації власної й аналітично опрацьованої запозиченої точок зору з метою встановлення наукової істини. Науковий стиль – це стиль безособового монологу, що позбавлений емоційного забарвлення. Насамперед він призначений для опису результатів дослідження, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, роз'яснення сутності явищ, систематизації знань тощо. Найхарактернішою ознакою наукового стилю є формально-логічний спосіб викладу матеріалу, що відображений у всій системі мовних засобів.

Норми наукового стилю суворо регламентують характер викладення наукової інформації. У зв'язку з цим, автор наукової роботи повинен застосовувати специфічну фразеологію наукового тексту, що виключає вживання особового займенника першої особи однини «я». У курсовій (магістерській) роботі замість займенника «я» вживається «ми» з метою представлення думки дослідника, як точки зору наукової школи або наукового напрямку.

Принципове значення у тексті відіграють наукові терміни, які потрібно вживати в їх точному значенні, вміло і доречно. Означення та інтерпретації понять бажано виписувати з офіційних джерел, довідників, словників, підручників тощо. Неприпустимо поєднувати в одному тексті різну термінологію.

Стилістичні особливості наукової роботи полягають насамперед в об'єктивності, чіткості, доступності, стислості та послідовності викладу матеріалу.

Об'єктивність викладення матеріалу передбачає, насамперед, наявність у тексті посилань на використані джерела. Для цього доцільно вживати такі слова, словосполучення та вислови, як наприклад «згадано у фундаментальній праці ...», «представлено на сторінках журналу ...», «у праці висвітлено окремі аспекти», «Рушійною силою ..., основними формами вияву ... стали ...», «Саме тому змістові аспекти ..., ми розглядаємо як ...», «Установлено, що ...», «у монографії ... вченого репрезентовано як основоположника ...», «Стислі відомості про ... подано в словникові ..., відтоді вони дубльовані в нарисах», «За даними ...», «Джерелами дослідження слугували праці ...», «Як зазначає ...», «з нашого погляду ...» тощо. Ступінь достовірності повідомлення можна також передати завдяки словам «розуміється», «справді», ступінь можливості «виходячи з цього», «можна припустити, що ...», «ймовірно ...», «можливо ...» тощо.

Чіткість наукового стилю полягає у цілеспрямованому виборі слів і висловів, граматичних конструкцій, які передбачають чітке дотримання норм зв'язку слів у словосполученні. Для тексту курсової (магістерської) роботи, який потребує складної аргументації й виявлення причинно-наслідкової залежності, властиві складні речення різних видів з чіткими синтаксичними зв'язками. Тому слід вживати складені сполучники підрядності: «завдяки тому, що», «між тим, як», «тому, що», «замість того, щоб», «з огляду на те, що», «зважаючи на те, що» «внаслідок того, що», «після того, що,» «в той час, як», «одночасно з» тощо.

Доступність – вміння писати зрозуміло і дохідливо. Практика показує, що багато непорозумінь виникає там, де автор використовує багатозначні слова і словосполучення. Простота викладу сприяє розумінню наукової роботи, проте не можна ототожнювати простоту з примітивністю.

Стислість – важлива якісна характеристика наукового стилю, реалізація якої потребує уникнення зайвих слів, іншомовних слів, що дублюють українські, невиправданих повторів, надмірної деталізації: не розтягувати занадто фрази, не розривати думку довгими вставками, обмежувати кількість підрядних речень, обмірковувати поділ на абзаци, не переставляти думки тощо.

Обов'язковим у науковій роботі є *послідовність* викладу матеріалу, яка обумовлена змістом роботи. Написання роботи має відбуватися послідовно за розділами, параграфами, пунктами, однак орієнтовний план викладу матеріалу вже має бути готовий в цілому ще під час детального опрацювання літературних джерел.

Відповідно до структурних розділів кваліфікаційної роботи пропонуємо використовувати специфічну фразеологію наукового тексту. Орієнтовні варіанти мовних одиниць для забезпечення наукового стилю дослідження наведено в табл. 1.

Таблиця 1

№	Складова частина курсової (магістерської) роботи	Мовне оформлення
Вступ		
1	Актуальність проблеми	У сучасних умовах розвитку початкової освіти ... є ... На сучасному етапі розвитку педагогічної науки ... Однією з актуальних проблем ... є ... Особливе значення має питання ... Соціальна значущість теми визначається ...

		<p>Серед проблем пов'язаних з ..., особлива увага дослідників приділяється питанню</p> <p>У зв'язку з ..., великого значення набула проблема ...</p> <p>Зацікавленість у проблемі зумовлена ...</p> <p>Підтвердженням актуальності проблеми ... є</p> <p>Отже, актуальність ..., необхідність ..., потреба використання... зумовили вибір теми ...</p> <p>Увагу сучасних дослідників [...] привертає проблема ...</p> <p>Актуальність питань ... засвідчують наукові розвідки [...]</p>
2	Відомий варіант рішення, аналіз останніх літературних джерел	<p>З науково-методичних джерел дізнаємося, що ...</p> <p>Сучасні вчені зробили вагомий внесок ...</p> <p>У різні часи аналізові підлягали ...</p> <p>Представники ... напряду (школи) пропагують (пропонують) ...</p> <p>Глибоко й ґрунтовно окреслили шляхи розв'язання проблеми ... засновники наукової педагогіки [...]</p> <p>Педагогічна концепція [...] націлена на ...</p> <p>Переконання вченого стосовно ...</p> <p>Широке застосування одержали ...</p> <p>Проблемі ... присвячено значну кількість публікацій ...</p> <p>Джерелами дослідження слугували праці ...</p> <p>Останнім часом даній проблемі приділялася велика увага в таких роботах, як ...</p> <p>Висвітлення проблеми знайшло відображення в монографіях [...], в низці статей [...], дисертацій [...]</p> <p>У процесі аналізу комплексу матеріалів і джерел, встановлено, що ...</p> <p>Особливий інтерес у нашому дослідженні ...</p> <p>Провідні положення ... окреслені в працях ...</p> <p>Узагальнення схарактеризованих вище літературних джерел сприяло виборві системи підходів до ...</p> <p>... підхід передбачає, уможливорює, дає змогу, сприяє ...</p>
3	Недоліки відомого варіанта рішення	<p>Використання ... пов'язане з серйозними труднощами ...</p> <p>Остаточним підтвердженням неефективності системи ...</p> <p>Висока вартість (працеемність) ... не дозволяє, не дає можливості ...</p> <p>Однак, незважаючи на ..., існують перешкоди щодо ...</p>

		<p>Поряд із перевагами, запропонований автором роботи [...] підхід має такі недоліки</p> <p>Однак, даний підхід, описаний в [...] не дає відповіді на, невиправдано звужує можливості ...</p> <p>Запропонований у [...] спосіб ... обмежує, негативно позначається на ...</p> <p>Складність ... зумовлена тим, що ...</p> <p>Проведений аналіз ... переконує у тому, що</p>
4	Цільова установка	<p>Мета дослідження полягає в ...</p> <p>Відповідно до мети визначено такі завдання</p> <p>Охарактеризувати місце і роль ...</p> <p>Обґрунтувати процес ..., систему ...</p> <p>Узагальнити досвід ...</p> <p>Виявити й систематизувати ...</p> <p>Здійснити актуалізацію ...</p> <p>Із метою з'ясування впливу ...</p> <p>З метою ґрунтовного, науково-об'єктивного, конструктивного вивчення проблеми ...</p>
Основна частина		
5	Опис запропонованого варіанта рішення або предмета розгляду	<p>Запропонована ... форма ... базується на ...</p> <p>Пропонується такий метод ..., завдяки чому</p> <p>Нижче пропонується один із методів ...</p> <p>Запропонований підхід ґрунтується на ...</p>
6	Особливості (новизна) запропонованого варіанта рішення	<p>Особливість запропонованого способу ... полягає в ...</p> <p>Особливістю ... є ...</p> <p>Відмінна риса запропонованого нами методу ... полягає у ...</p> <p>Характерними ознаками, що відрізняють наш спосіб ..., є ...</p> <p>Новизна запропонованого підходу полягає в</p> <p>Новизна ... виявляється в ...</p> <p>Принципова відмінність і новизна запропонованої системи (моделі) полягає в</p>
7	Призначення предмета розгляду	<p>... використовується для ...</p> <p>... призначений для ...</p> <p>... слугує для ...</p> <p>... може бути використаним в якості ...</p> <p>Можливим є його використання як ...,</p> <p>Виходом з такої ситуації, на наше переконання, є ...</p>
8	Місце дослідження	<p>Співробітниками ... запропоновано ...</p> <p>В ... проведено дослідження ...</p> <p>На базі ... проведено дослідження ...</p>
9	Технічні засоби, обладнання	<p>У процесі дослідження використовувалася нові інформаційні технології ...</p> <p>Технічною базою ... слугувала ...</p>

		Для ... застосовувалося обладнання, що включає ... З метою ... було використано апарат ...
10	Методи дослідження	У даній роботі використовується метод ... Дослідження передбачило комплексне використання таких методів, як ... Для ... використовувалося анкетування, інтерв'ю тощо ... Поєднання спостереження і тестування дозволило ... Застосування таких методів, як ... дало можливість ... До складу методів, що забезпечують проведення даної роботи, входили використовувалася методика ... Метод ґрунтується на ... На засадах ... методу ... обґрунтовано ...
11	Експериментальна перевірка	Експеримент засвідчив, що ... Експеримент проводився у ..., на базі ... Мета експерименту – ... Наші експерименти довели, що ...
12	Приклади	Наприклад, ... Розглянемо на прикладі ... Наведемо приклад ... Звернемося до прикладу ... Цей приклад підтверджує, що ... Даний приклад дає підстави стверджувати, що ...
13	Математичний апарат	Використаємо формулу (критерій)... Розрахунки показали, що ... Виходячи з розрахунків, ...
14	Уточнене представлення інформації	На рис. 1 чітко видно ... Дані, наведені в табл. 5, дозволяють стверджувати, що ... Графік демонструє залежність ... На схемі відображено ...
Висновки		
15	Результати	Результати показали наступне ... Результати ... виявились такими ... Описані результати засвідчують, що ... Основні результати дослідження полягають у наступному ... Основним результатом проведеного аналізу слід уважати ... Одержані результати ... дозволяють стверджувати, що ...
16	Висновки	Таким чином, можна зробити висновок, що... Проведене дослідження дозволяє зробити висновок проте, що ...

		Тобто, підводячи підсумок, можна констатувати наступне ... Наприкінці зазначимо, що ... Підсумовуючи попередні міркування, можна зазначити, що ... Підводячи підсумки проведеного аналізу, варто відзначити ... Робота дозволяє зробити висновок, що ... Схарактеризовано місце й роль ... Встановлено, що вагомий вплив на ... Обґрунтовано процес розвитку ... Узагальнено досвід ... Виявлено та систематизовано ідеї ... Здійснено актуалізацію проблеми ...
17	Переваги запропонованого варіанту рішення	Цей спосіб має ту перевагу, що ... Відповідно переваги полягають у ... Аналіз засвідчив переваги методу ... Запропонований спосіб дозволяє підвищити ..., прискорити ..., знизити ...
18	Рекомендації	Методична система ... може бути рекомендованою ... Цей метод може бути рекомендованим для ... Може знайти застосування у ... Висновки й узагальнений фактичний матеріал можуть слугувати для ...

Рекомендуємо також використовувати специфічні мовні одиниці наукового тексту, наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Специфічні мовні одиниці наукового тексту	
Послідовність розвитку думки	спочатку, насамперед, передусім, потім, услід, по-перше, по-друге, отже і т. ін.
Заперечення	проте, тимчасом, але у той час як, тим не менше, аж ніяк
причинно-наслідкові зв'язки	таким чином, тому, завдяки цьому, відповідно до цього, внаслідок цього, крім того, до того ж
перехід від однієї думки до іншої	Мова вже йшла про те, що ... відтак раніше ніж перейти до, звернімося до, розглянемо, зупинимось на, розглянувши, перейдемо до, необхідно зупинитися на, необхідно розглянути

Для полегшення процесу написання наукової роботи радимо озброїтися словниками: тлумачним – для правильного й влучного вживання термінів чи понять; орфографічним – для уникнення грубих помилок; синонімів – для уникнення повторів слів у

реченнях; російсько-українським – для добору адекватних україномовних відповідників російськомовних слів (не варто використовувати електронний перекладач). У цьому аспекті стає особливо важливим авторське редагування тексту роботи. Як показує досвід, автору-початківцю помітити логіко-стилістичні й орфографічні помилки у власному тексті заважає упередження: йому здається, що таких помилок він ніколи не робить.

Авторське редагування досить зручно здійснювати засобами текстового процесора Microsoft Word. Заключне редагування готової роботи автору варто здійснити, коли з'явиться впевненість у достатньому розкритті теми. З цього моменту корисно робити невелику паузу в роботі, аби в подальшому можна було б критично оцінити написаний текст. Отже, першими читачами вашої наукової роботи є ви самі, а вже потім науковий керівник.

Література:

1. Артемчук Г. І. Методика організації науково-дослідної роботи: навч. посіб. [для студ. та викл. вищ. навч. закл.] / Г. І. Артемчук, В. М. Курило, М. П. Кочерган. – Київ. держ. лінгв. ун-т. – К. : ТОВ «Форум», 2000. – 270 с.
2. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: підруч. / Білуха М. Т. – К.: Вища школа, 2002. – 271 с.
3. Гавриш Р. Л. Науково-дослідницька робота студентів у вищих навчальних закладах / Р. Л. Гавриш. – Полтава : АСМІ, 2004. – 44 с.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – К. : АПН України, 1995. – 45 с.
5. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 180 с.
6. Пелеха Ю. І. Основи науково-дослідної роботи : навч. посіб. / Ю.І. Пелеха, Н. О. Леміш. – Київ : Ліра-К, 2013. – 336 с.
7. Підюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: навч. посіб. / Підюшенко В. Л., Шкрабак І. В., Словенко Е. – Київ : Лібра, 2004. – 344 с.
8. Психологічні особливості творення наукового тексту : методичні рекомендації / за редакцією Андрієвської В. В. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – 216 с.
9. Селегій П. О. Науковий жаргон: основні ознаки та причини появи / П. О. Селегій. – К., 2003. – 120 с.